CZU: 342.51:328.18(478):341.217(4)

CONLUCRAREA INSTITUȚIILOR POLITICE – CONDIȚIE A SPORIRII EFICIENȚEI GUVERNĂRII ÎN STATELE DEMOCRATICE[2]

Ludmila ROȘCA[3]

https://orcid.org/0000-0003-0339-7157
https://doi.org/10.59295/csienu2025.02

Informații despre recenzent:

GOUDENHOOFT Gabriela, doctor habilitat, profesor universitar, Directorul Departamentului de Științe Politice și Științele Comunicării Facultatea de Istorie, Relații Internaționale, Științe Politice și Științele Comu-nicării Universitatea din ORADEA, **gabrielagoud@gmail.com**

Rezumat: *În acest studiu este abordată sistemic, structural-funcțional eficiența guvernării, fenomen multiplu solicitat în perioada negocierilor și satisfacerii cerințelor integrării Republicii Moldova în Uniunea Europeană. O condiție importantă pentru sporirea eficienței guvernării este conlucrarea instituțiilor politice și socioculturale cu societatea civilă activă, implicată în soluționarea problemelor cu care se confruntă comunitatea, în satisfacerea nevoilor și așteptărilor cetățenilor. Situația în care ne aflăm în prezent cu privire la subiectul abordat o apreciem în baza obiectivelor definite în Acordul de Asociere a Republicii Moldova cu UE, care vizează dezvoltarea politică și social-economică a Republicii Moldova, cooperarea în domenii de interes comun, cum ar fi: buna guvernare, justiția, libertatea și securitatea, integrarea comercială și cooperarea economică sporită, politica de încadrare în câmpul muncii și socială, management financiar, administrare publică și reforma serviciului public, participarea societății civile, dezvoltarea instituțională, reducerea sărăciei și dezvoltarea durabilă.*

Cuvinte cheie: instituții, eficiență, guvernare, Acordul de Asociere, integrare europeană.

---

2 Studiu realizat în cadrul Subprogramului: CONsolidarea mecanismelor Socio-Economice și Juridice de asigurare a bunăstării și securității cetățenilor, CONSEJ, 01.05.02.

3 Doctor habilitat în filosofie, cercetător științific principal, Institutul de Cercetări Juridice și Politice al Universității de Stat din Moldova, ludmilarosca.com@gmail.com .

COOPERATION OF POLITICAL INSTITUTIONS – A CONDITION FOR INCREASING THE EFFICIENCY OF GOVERNANCE IN DEMOCRATIC STATES

Abstract: *This study systemically and structurally-functionally addresses governance efficiency, a multifaceted phenomenon that is particularly relevant during the negotiation process and in meeting the requirements for Moldova's integration into the European Union. An important condition for increasing governance efficiency is the cooperation between political and sociocultural institutions and an active civil society, which is engaged in solving community issues and meeting the needs and expectations of citizens. The current situation regarding this topic is assessed based on the objectives outlined in the Association Agreement between the Republic of Moldova and the EU, which aims at Moldova's political and socio-economic development, cooperation in areas of mutual interest such as good governance, justice, freedom and security, trade integration and enhanced economic cooperation, labor market and social policy, financial management, public administration and civil service reform, civil society participation, institutional development, poverty reduction, and sustainable development.*

Keywords: institutions, efficiency, governance, Association Agreement, European integration.

Introducere

Conlucrarea instituțiilor politice este un principiu important al democrațiilor moderne, care susține capacitatea sistemului politic de a-și conserva și reproduce stabilitatea dinamică, de a fi eficient în contextul satisfacerii nevoilor / așteptărilor cetățenilor. Eficiența guvernării este influențată direct de funcționarea instituțiilor socio-culturale. Abordarea instituţională a sistemului politic din Republica Moldova deschide perspectiva modelării mecanismului conlucrării elementelor acestuia cu scopul de a schimba atitudinea cetăţenilor faţă de programele, proiectele, acţiunile politice. Modelul mecanismului de conlcrare a instituțiilor politice cu societatea civilă este un obiectiv prioritar pentru responsabilii din administrația publică centrală, locală, pentru savanți.

La moment, cetățenilor Republicii Moldova realitatea social-politică le cere să se implice în soluționarea problemelor cu care se confruntă comu-

nitatea, întreaga societate. Decizia fiecăruia de a participa la evenimentele politice cu urmări importante pentru viața comunității, a propriei familii, a lui personală – are o semnificație strategică. Participarea cetățenilor este decisivă în anul 2025, în care vom avea alegeri parlamentare, rezultatele cărora ne vor permite să avansăm pe calea integrării europene, să obținem statutul de țară membră a Uniunii Europene, să trăim în pace, stabilitate, să cunoaștem beneficiile dezvoltării sustenabile a societății, sau să rămânem în zona gri a incertitudinii, a instabilității, susținută de consecințele războiului, declanșat de Federația Rusă în Ucraina.

Pentru a înțelege obiectivele programului politic al partidelor, create, finanțate de unele grupuri criminale din Federația Rusă, este necesar să manifestăm interes privind informațiile, aprecierile evenimentelor politice de azi și de ieri, care sunt subiectele istoriei politice contemporane a țării noastre, a regiunii. În acest sens, recomandăm articolul: „Aspectele geopolitice ale integrării europene a Ucrainei și Republicii Moldova în contextul războiului ruso-ucrainean", în care profesorul Valenty BALUK descrie obiectivele *imperialismului Rusiei*, care, cu regret, ne vizează și pe noi [2, p.16-31].

Obiectivul strategic al integrării europene al Republicii Moldova este real, dar influențat de numeroși factori care produc obstacole serioase, printre care în acest studiu analizăm: nivelul redus al culturii politice al participanților la viața social-politică; capacitatea insuficientă de înțelegere a mesajelor politice, atestată nu doar la cetățeni, dar și la liderii partidelor politice, organizațiilor neguvernamentale; divizarea clasei politice și a societății privind dezvoltarea strategică a țării: direcția pro-europeană și cea pro-asiatică; clasa politică în cei 33 de ani de independență a țării n-a însușit cum trebuie să raporteze propriile interese, interesele de partid și interesul național.

Scopul acestei investigații este descrierea mecanismului conlucrării instituțiilor statului democratic cu organizațiile neguvernamentale active, condiție a unei guvernări eficiente. Pentru a oferi o mai mare claritate vom analiza criteriile folosite de savanți în determinarea eficienței guvernării, funcționalității instituțiilor statului.

Metodologia aplicată în analiza fenomenelor/ proceselor sociale complexe oferă un model de apreciere și organizare a cercetării, care include metode și instrumente analitice, de măsurare și control. Metodologia include reguli și criterii de interpretare a faptelor.

Guvernarea este și trebuie să fie preocupată de modelarea cursului politic al țării, de orientarea dezvoltării ei. Procesul politic este gestionat în

mod eficient atunci când beneficiile sunt mai mari, realizate în timp și pe măsura așteptărilor societății. Anterior, nu existau metode de apreciere a eficienței politicilor sociale. Teoria economică și politică contemporană, promovând principiile utilitarismului și pragmatismului, face posibilă cuantificarea rezultatelor activității umane, indiferent de domeniu, estimarea eficienței, raționalitatea oricărui proiect social sau politic. Fenomenele, ideile și acțiunile politice se află în relații de interdependență. Analiza teoretică a politicului cuprinde studii despre dimensiunea axiologică, referitoare la comportamentul actorilor politici.

Rezultatele investigației

În societatea moldovenească cultura politică n-a atins nivelul necesar pentru a susține interacțiunea dintre opinia publică, necesitățile populației, cererile ei, pe de o parte, şi obiectivele strategice ale instituțiilor sistemului politic, pe de alta. Realitatea ne sugerează că efortul cel mai important în asigurarea unei funcționalități eficiente a sistemului politic reprezintă o investiție importantă în educarea, instruirea şi asimilarea conţinutului culturii politice, consolidarea şi dezvoltarea societăţii civile.

La momentul semnării Acordului de Asociere a Republicii Moldova la Uniunea Europeană, 27 iunie 2014, societatea moldovenească nu era pregătită să asimileze valorile europene, să înțeleagă conținutul procesului de integrare europeană. Unul din scopurile Acordului de Asociere este: „*consolidarea respectării principiilor democratice, a statului de drept şi a bunei guvernanţe, a drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, inclusiv a drepturilor persoanelor care aparţin minorităţilor, precum şi contribuirea la consolidarea reformelor politice naționale*” (articolul 3, paragraful 2, litera d). În acest sens, procesele sociale, cum ar fi: promovarea valorilor culturale comune pentru Uniunea Europeană și Republica Moldova, devin un obiectiv central al procesului de integrare europeană, prin apropierea de standardele civilizaţionale europene [3].

Programul de Asociere prevede implicarea Republicii Moldova în dialogul permanent privind reformele legate de asociere. Dialogul politic între părți în toate domeniile de interes reciproc, inclusiv în chestiunile externe și de securitate, precum și cele legate de reforma internă, va fi în continuare dezvoltat și consolidat. Acesta va spori eficacitatea cooperării politice și va promova convergența pe probleme externe și de securitate. În cooperarea lor în domeniul libertății, securității și justiției, în conformitate cu cap. III

al Acordului, UE și Republica Moldova vor acorda o importanță deosebită promovării supremației legii, inclusiv independenței sistemului judiciar, accesului la justiție și dreptul la un proces echitabil. Cooperarea în sectorul economic și alte sectoare (cap. IV al Acordului), pe lângă reforma administrației publice, vizează o serie de subiecte cum ar fi: dialogul în domeniul economic, dreptul societăților comerciale, contabilitate și audit, forța de muncă și politica socială, protecția consumatorilor, statistica, finanțele publice, impozitarea, politica cu privire la industrie și întreprinderi, agricultura și dezvoltare rurală, cooperarea în domeniul energetic, transportul, mediu, societatea informațională, turism, cultură, educație, sănătate publică etc. Un rol aparte îi este atribuit societății civile și mass-media.

Planul Naţional de implementare al Acordului de Asociere RM-UE include prioritățile - cheie de cooperare în vederea asigurării asocierii politice şi integrării economice cu UE şi reprezintă instrumentul de bază pentru monitorizarea la nivel intern a procesului de integrare europeană. În acest context, Planul Naţional include acţiunile necesare de a fi realizate de către instituţiile responsabile conform Acordului de Asociere și Agendei de Asociere în termenii indicaţi şi cu specificarea resurselor financiare necesare în acest sens.

Pentru asigurarea implementării cadrului normativ în domeniul accesului la informație, al transparenței în procesul decizional au fost actualizate paginile Autorităților Publice Centrale (APC), elaborate și publicate rapoartele privind transparența în procesul decizional, desemnați responsabilii de coordonarea procesului de consultare publică din cadrul APC cu societatea civilă, publicate datele de contact pe paginile oficiale ale autorităților, elaborate și actualizate listele organizațiilor neguvernamentale pe domenii de activitate, actualizate seturile de date pe portalul guvernamental.

Acordul de Asociere nu specifică aderarea Republicii Moldova la UE, ci mai curând recunoaşte aspiraţiile europene ale Republicii Moldova şi prevede realizarea unei serii de reforme politice, economice şi sociale care vor permite o integrare graduală a țării în UE. Urmare a realizării plenare a tuturor obiectivelor stabilite, Republica Moldova și-a asumat să-și consolideze instituțiile democratice și să crească nivelului de viață al cetățenilor. Acordul de Asociere RM-UE, în articolele: 2 (3) include următoarele prevederi: „*Părțile își reafirmă respectul față de principiile statului de drept și ale bunei guvernanțe, precum și obligațiile lor internaționale, în special în cadrul ONU, al Consiliului Europei și al*

OSCE."; articolul 3 (2), subpunctul (e) conține: „*consolidarea respectării principiilor democratice, a statului de drept și a bunei guvernanțe, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale, inclusiv a drepturilor persoanelor care aparțin minorităților, precum și contribuirea la consolidarea reformelor politice naționale*"; articolul 52 prevede că: „*Părțile cooperează pentru a consolida buna guvernanță în domeniul fiscal, în vederea îmbunătățirii în continuare a relațiilor economice, a comerțului, a investițiilor și a concurenței loiale*"; articolul 99 al Acordului de Asociere RM-UE vizează și constituirea unor mecanisme viabile ale bunei guvernări în RM: „Cooperarea poate viza următoarele subiecte:

(a) schimbul de informații și de cele mai bune practici privind punerea în aplicare a strategiilor naționale referitoare la societatea informațională, inclusiv, printre altele, inițiative care vizează promovarea accesului la rețele în bandă largă, îmbunătățirea securității rețelelor și dezvoltarea serviciilor publice online;

(b) schimbul de informații, de cele mai bune practici și de experiență pentru a promova dezvoltarea unui cadru de reglementare cuprinzător pentru comunicațiile electronice, în special pentru a consolida capacitatea administrativă a administrației naționale în domeniul tehnologiilor informației și comunicațiilor, precum și a autorității independente de reglementare, pentru a încuraja o mai bună utilizare a resurselor de spectru și pentru a promova interoperabilitatea rețelelor în Republica Moldova și cu UE;

(c) încurajarea și promovarea punerii în aplicare a instrumentelor TIC pentru o mai bună guvernanță, e-learning și cercetare, servicii publice de asistență medicală, digitizarea patrimoniului cultural, dezvoltarea conținutului digital și a comerțului electronic, precum și (d) îmbunătățirea nivelului de securitate a datelor cu caracter personal și a protejării confidențialității în comunicațiile electronice" [1].

Apropierea cetățenilor Republicii Moldova de procesele decizionale și de elaborare a politicilor ar genera servicii publice care să răspundă mai bine nevoilor și cererilor sporite ale populației. În cele din urmă, aceasta poate duce la o încredere crescută în Guvern, fie la nivel local, fie la nivel național. Cadrul de reglementare al țării are un puternic potențial pentru asigurarea unei bune guvernanțe democratice. Cu toate acestea, trebuie efectuate anumite acțiuni de sprijin în vederea îmbunătățirii cadrului juridic și a practicilor existente. Consiliul Europei își propune

să sprijine autoritățile naționale în ceea ce privește consolidarea cadrului de reglementare pentru participarea civilă și stabilirea de practici efective pentru participarea și implicarea societății civile în procesul decizional. Acest lucru se va realiza prin oferirea de sprijin pentru organizarea activităților de consolidare a capacităților privind transparența la nivel local, pe baza bunelor practici la nivel european. În plus, activitățile din acest domeniu pot contribui la stabilirea unui dialog deschis, transparent și periodic între instituțiile publice și societatea civilă.

La nivel european, Tratatul privind Uniunea Europeană, precum și Acordul de Asociere RM - UE, Recomandările Consiliului de Asociere UE-Republica Moldova din 22 august 2022 privind Programul de Asociere UE-Republica Moldova asigură cadrul juridic și politic pentru implicarea partenerilor sociali și ai societății civile în procesele decizionale atât la nivel legislativ, cât și consultativ. Articolul 15 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene recunoaște rolul societății civile în buna guvernare a UE, iar articolul 11 pune în evidență necesitatea ca instituțiile UE să mențină un dialog deschis, transparent și constant cu organizațiile societăți civile.

Un alt obiectiv vizat de documentele menționate este bunăstarea economică și socială a cetățenilor Republicii Moldova, aflată în relație de interdependență cu procesele modernizării și democratizării societății. Dezvoltarea capitalului uman prin investiții consistente în educație și sănătate va genera numeroase beneficii, precum ameliorarea sănătăţii, creșterea productivității muncii, reducerea sărăciei, scăderea criminalităţii şi a dependenţei de prestaţii sociale.

Există câteva probleme importante pe agenda politică a statului, care necesită a fi rezolvate pentru a putea vorbi despre alinierea Republicii Moldova la valorile europene. Calitatea guvernării ca problemă de eficacitate a puterii politice este una complexă, importantă pentru destinul cetăţenilor şi al societăţii în ansamblu. În contextul existenţei mai multor probleme legate de promovarea reformelor democratice profunde şi de reactualizarea unor provocări interne şi externe la adresa statului, factorii decizionali sunt obligaţi să instituţionalizeze mecanismele și structurile adecvate de articulare şi agregare a intereselor tuturor cetăţenilor.

Riscurile şi ameninţările privind dezvoltarea potenţialului uman din Republica Moldova au fost grupate în factori politico-juridici, politico-administrativi, socio-culturali, demografici şi economici. În cazul

Republicii Moldova, edificarea statului de drept nu este finalizată, deoarece reformele instituţionale sunt inconsecvente şi contradictorii. Principalii factori de risc şi ameninţare la adresa democraţiei participative la procesele de modernizare a ţării sunt lipsa unui nucleu social nou, ca rezultat al subestimării valorii factorului uman în procesul dezvoltării; politicile guvernamentale de dezvoltare sunt insuficient finanţate şi susţinute tehnologic, ignoră necesităţile şi interesele capitalului uman. Din lipsă de comunicare între instituţiile guvernamentale şi societatea civilă, din cauza reformelor ne-finisate, populația este nemulţumită de situaţia economică şi direcţiile de dezvoltare. În esenţă, dezvoltarea umană şi socială depind de capacitatea conducătorilor instituţiilor statului de a implementa în mod consecvent politici ce vizează formarea, dezvoltarea şi realizarea democraţiei participative – elementul-cheie al procesului de tranziţie social-economică şi politică.

Priorităţile Strategiei de dezvoltare a Republicii Moldova sunt: consolidarea statului democratic modern, bazat pe principiile democraţiei participative, pe principiul supremaţiei legii; reglementarea conflictului transnistrean şi reintegrarea ţării; sporirea competitivităţii economiei naţionale; dezvoltarea resurselor umane, încadrarea în câmpul muncii şi promovarea incluziunii sociale; dezvoltarea regională. Obiectivele dezvoltării naţionale sunt: crearea condiţiilor pentru îmbunătăţirea calităţii vieţii populaţiei prin consolidarea fundamentului pentru o creştere economică durabilă şi incluzivă; transformarea Republicii Moldova într-un stat reintegrat; reducerea corupţiei; asigurarea creşterii veniturilor tuturor păturilor sociale, precum și a creşterii economice; crearea unui sistem de justiţie modern, care să asigure egalitatea tuturor cetăţenilor în faţa legii; susţinerea participării tuturor regiunilor şi comunităţilor; garantarea serviciilor educaţionale, medicale şi sociale de calitate tuturor cetăţenilor; ajustarea politicilor naţionale la cele europene; îmbunătăţirea imaginii ţării ca membru binevenit în familia europeană [5, p.32].

Reformele adevărate și profunde sunt necesare în toate sectoarele: justiție, agricultură, sistemul financiar-bancar, sănătate, educație, transport, administrare publică. În subsistemul judiciar au fost inițiate reforme care n-au reuşit să schimbe situaţia. Şi în continuare instituţiile protejează interesele grupului care la moment guvernează. În ultimii ani avem numeroase exemple care reflectă situația din subsistemul judiciar, inconsecvența implementării deciziilor adoptate. Practica respectivă

contravine principiilor democraţiei liberale, ale statului de drept, obligaţiunilor pe care instituţiile Republicii Moldova şi le-au asumat semnând Acordul de Asociere.

Alături de reformarea justiției sau combaterea corupției, agenda bilaterală Uniunea Europeană - Republica Moldova încorporează o mulțime de obiective sectoriale, fără de care parcursul european al Republicii Moldova nu poate fi de succes. Unul dintre aceste sectoare este sistemul energetic, subdezvoltat și ineficient, dependent de importuri, din care motiv nu poate satisface necesităţile unei economii ce-şi propune relansarea. Datele furnizate de experții din economie, în luna martie curent, sunt îngrijorătoare, deoarece, în ultimii cinci, situația s-a înrăutățit într-atât, încât relansarea ramurilor principale ale economiei naționale este necesară, solicită resurse financiare importante. Uniunea Europeană oferă guvernanților de la Chișinău resursele de ameliorare a situației, dar, în acest context, apar numeroase întrebări referitoare la capacitatea responsabililor de a implementa proiectele necesare în economie, în agricultură, în sistemul energetic.

Concluzii

Buna guvernare pentru dezvoltarea sustenabilă are la bază numeroase cerințe, printre care menționăm: promovarea supremației legii și accesului egal la justiție; combaterea tuturor formelor corupției; dezvoltarea eficienței, responsabilității și transparenței instituțiilor la toate nivelurile; asigurarea procesului decizional receptiv, incluziv, participativ și reprezentativ la toate nivelurile; asigurarea accesului la informație. Eficiența guvernării este măsurată prin gradul de încredere al oamenilor în instituțiile centrale ale statului.

Calitatea actului guvernării constituie unul dintre elementele fundamentale care determină calitatea vieții oamenilor. De funcționarea eficientă a instituțiilor statului, într-un mod transparent și centrate pe om, depinde calitatea și eficiența implementării politicilor și reformelor în orice sector. Sporirea ratei de încredere în instituțiile statului și în calitatea actului de justiție atrage după sine creșterea nivelului de investiții ale oamenilor în dezvoltarea statului. Administrația publică centrală și locală trebuie să fie eficientă, transparentă și credibilă la toate nivelurile, inclusiv la nivel teritorial, unde activitatea administrației publice locale trebuie să fie mai aproape de oameni și în serviciul oamenilor.

Stabilitatea și instabilitatea politică influențează, în mod direct, viața

și activitatea cetățenilor, speranța lor de viață și calitatea acesteia. Suntem convinși că cea mai scurtă cale de ieșire din instabilitate politică este cea a conlucrării tuturor forțelor politice, mișcărilor social-politice, unirii eforturilor și resurselor acestora în interesul cetățenilor. Obiectivul central al activității unui sistem politic este atingerea coeziunii sociale, proces monitorizat de o guvernare legitimă și legală. Acest obiectiv de o semnificație majoră pentru Republica Moldova din păcate n-a fost realizat, necesită mari eforturi de la toate elementele sistemului politic, mai ales din partea cetățenului, actor important al procesului politic.

Promovarea relaţiilor politice şi economice dintre Republica Moldova şi Uniunea Europeană prin menţinerea relaţiilor complexe cu instituţiile guvernamentale şi extinderea informării despre Uniunea Europeană, instituţiile şi programele sale, în special Politica Europeană de Vecinătate şi importanţa acesteia pentru Moldova, pot avea loc prin reforme, iar Acordul de Asociere dintre Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și statele membre ale acesteia, pe de altă parte, servește în calitate de tratat internațional cuprinzător, un document cu efecte juridice clare, ce stabilește relațiile dintre părți, ce urmează să fie implementat de Republica Moldova. Se impun monitorizarea implementării Acordurilor de Parteneriat şi Cooperare dintre UE şi Moldova şi, de asemenea, a Planului de Acţiuni Republica Moldova – Uniunea Europeană, dezvoltarea, realizarea şi evaluarea programelor de asistenţă externă a Uniunii Europene pentru dezvoltare democratică şi bună guvernare, reforma regulatorie şi dezvoltarea capacităţilor administrative, pentru a reduce sărăcia şi a stimula creşterea economică. Valorile respectului pentru demnitatea umană, libertate, democraţie, egalitate, statul de drept şi respectul pentru drepturile omului sunt elementele-cheie ale programelor, acţiunilor şi comunicării Uniunii Europene.

Guvernul, instituţiile de cercetare ştiinţifică şi societatea civilă, în baza atribuţiilor şi domeniilor de activitate ce le revin, trebuie să evalueze impactul strategiilor şi programelor politice de dezvoltare naţională și sectorială asupra consolidării democrației din Republica Moldova. În baza expertizei efectuate, trebuie identificate politicile sociale şi economice, factorii interni şi externi care au creat situaţia şi definite problemele importante de dezvoltare socio-umană.

Instituţiile politice şi societatea civilă sunt obligate de situația critică în care se află la moment Republica Moldova să consolideze capacită-

ţile și resursele puterii de stat pentru a formula o viziune comună asupra strategiei de dezvoltare a Republicii Moldova și pentru a elabora mecanismul conlucrării, cooperării în scopul multiplicării formelor de deservire a cetățenilor. Guvernarea, partidele politice, societatea civilă, în condiţiile deficitului de resurse naturale, financiare şi tehnologice ale ţării, ar trebui să promoveze dezvoltarea potenţialului uman ca o prioritate în politica internă şi cea externă, ca valoare social-politică şi componentă importantă în structura interesului naţional al Republicii Moldova.

Redimensionarea rolului și funcțiilor instituţiilor politice este iniţiată de savantul american J. Rawls. Obiectivul investigaţiei, rezultatele căreia sunt expuse în lucrarea „A Theory of Justice", vizează societatea în care predomină un consens cuprinzător privind principiile acceptate de către instituţiile politice – un consens care nu este nici într-un caz subminat de faptul că grupuri şi indivizi diferiţi au viziuni esențial divergente în chestiuni culturale, religioase şi ideologice [6, p.135]. John Rawls justifică teza în conformitate cu care nu o societate dreaptă generează instituţii drepte, ci instituţiile politice drepte sunt cele care pot genera o societate dreaptă. Reieşind din această afirmaţie, am putea puncta semnificaţia studiului pentru societatea moldovenească. Este vorba despre elaborarea sau selectarea (din cele existente în experienţa statelor europene) a unui mecanism de funcţionare eficientă a instituţiilor sociale. Într-un studiu publicat în anul 1983, W. Korpi menţiona: actorii raţionali construiesc tipuri de instituţii care vor servi scopurilor lor predefinite. Uneori instituţiile sunt văzute ca variabile intermediare în care actorii politici, dacă ar avea succes, ar putea investi putere, iar ele ar putea ulterior fi folosite ca instrumente de sporire a puterii [6, p.662]. Aceste concluzii ne permit să justificăm teza: problema sporirii eficienței guvernării poate fi redusă la funcționalitatea și capacitatea de conlucrare a instituțiilor politice.

Redescoperirea instituţiilor politice este determinată de un set de mutaţii observate în mentalitatea politică nu doar a teoreticienilor, dar şi a practicienilor. Modul prin care instituţiile politice au trecut din planul secund în centrul dezbaterilor publice este explicat diferit de reprezentanții empirismului și scientismului. Reprezentanții scientismului consideră că tematica instituţională este supusă unei analize profunde de teoria şi metodologia cercetării fenomenelor politice, iar reprezentanții empirismului susţin că reorientarea simultană s-a produs independent, în subdomenii diferite ale ştiinţei politice [4, p.133]. Indiferent de faptul care

domeniu al ştiinţei politice, cel teoretic sau aplicativ, a insuflat o nouă viaţă instituţiilor politice, sociale, cert este că în teoria politică contemporană tematica instituțiilor are prioritate, iar rezultatele investigaţiilor teoretice au semnificaţie practică, contribuie la sporirea eficienţei activităţii instituţiilor de stat, la deservirea calitativă a cetăţenilor. După cum ştim, în momentul actual, în concepţia „bonne governance" statul este definit ca institut ce prestează servicii cetăţenilor săi. Cu cât serviciile prestate sunt mai numeroase şi executate la timp, cu atât guvernarea este mai eficientă.

În statele democratice contemporane instituțiile politice acordă o atenție sporită politicilor publice, politicii sociale, de aceea putem afirma că evidențierea elementelor guvernanţei în teoria politică este o consecinţă a reconfigurării relaţiei dintre stat şi societate, iar funcţiile tradiţionale ale statului sunt completate cu cea de mediator/negociator. Noi niveluri ale acţiunii politice, reguli de comportament politic, modele de interacţiune, precum şi noi instrumente de elaborare a politicilor: consultare, dialog social, parteneriate, metode deschise de coordonare şi coreglementare, delegare de competenţe, externalizare a serviciilor publice etc. sunt unele dintre fenomenele sociale solicitate de implementat. Uniunea Europeană a făcut deja primii paşi către elaborarea şi implementarea unui cadru politic al guvernanţei şi introducerea democraţiei participative.

Una dintre cele mai importante sarcini ale etapei actuale de dezvoltare a Republicii Moldova în direcţia perfecţionării mecanismului interacţiunii instituţiilor politice şi a componentelor societăţii civile este crearea unui spaţiu informaţional unic/ unei societăţi informaţionale, implementarea noilor tehnologii informaţionale şi sociale chemate să execute funcţia de consolidare şi integrare în societatea moldovenească. Se poate afirma că pentru aceasta este necesar de creat o bază legislativă şi organizaţională solidă, care să conţină următoarele prevederi:

a) raporturile dintre furnizorii informaţiei şi persoane fizice şi/sau juridice în procesul de asigurare şi realizare a dreptului constituţional de acces la informaţii;

b) principiile, condiţiile, metodele şi ordinea realizării accesului la informaţia oficială, aflată în posesia furnizorilor de informaţie;

c) aspectele accesului la informaţia de caracter personal şi protecţiei acesteia în cadrul soluţionării chestiunii privind accesul la ea;

d) drepturile persoanelor, care solicită informaţia, inclusiv informaţia de caracter personal;

e) obligaţiile furnizorilor de informaţie în procesul asigurării accesului la informaţia oficială; mecanismul apărării dreptului la acces la informaţie.

În același timp furnizorii de informaţie, care posedă informaţie cu caracter personal, sunt obligaţi să protejeze confidenţialitatea vieţii private a persoanei, care include: dreptul la consimţământul persoanei a căror interese sunt atinse în procesul de divulgare a informaţiei cu caracter personal; dreptul de a participa la procedura de luare a deciziilor în calitate de parte egală; dreptul de a i se păstra anonimatul în cazul furnizării de informaţii cu caracter personal, cu respectarea confidenţialităţii; dreptul de a controla şi a rectifica informaţiile neadecvate, incorecte, incomplete, neactualizate, irelevante; dreptul de a nu fi identificată, în mod automat, în cadrul procedurii de luare a deciziilor asupra divulgării informaţiei; dreptul de a se adresa în instanţele de judecată. Evident, că cetăţenii trebuie să cunoască mijloacele de acces la informaţie oficială care sunt stipulate prin lege.

În contextul modelării mecanismului interacțiunii eficiente a instituțiilor politice din Republica Moldova este important să oferim tuturor accesul la informaţie, de care depinde în mare parte eficacitatea interacţiunii dintre structurile de stat şi ale societăţii civile, în special în planul minimalizării fenomenelor sociale negative, inclusiv corupţiei în activitatea instituţiilor guvernamentale, unde practic orice cetăţean este nevoit să se adreseze din când în când pentru a obţine diferite documente - certificate, permise etc. Anume din cauza transparenţei insuficiente a acţiunilor funcţionarilor din diferite sfere ale vieţii sociale şi este ignorată dreptatea socială.

Referințe bibliografice:

1. Acordul de asociere RM-UE [accesat la 28.06.2022] Disponibil: https:// mecc.gov.md/ sites/ default/files/acordul-de-asociere-rm-ue.pdf
2. BALUK Valenty, În: „Mecanisme și modele de adoptare a deciziilor la nivel local/ regional/ central”, Conferința Internațională Jean Monnet. Coordonator – Ludmila ROȘCA, Chișinău: „Print-Caro”, pp.16-31, ISBN 978-5-85748-039-7.
3. Recomandarea n.1/2022 a Consiliului de Asociere UE-Republica Moldova din 22 august 2022 privind Programul de Asociere UE-Republica Moldova, file:///C:/Users/ user/Desktop/Programul de asociere.pdf

4. CHAGGNOLLAUD, D. *Dicţionar al vieţii politice şi sociale.* Bucureşti: „All”, 1999. ISBN:9739431364.
5. COSTACHI, Gh. *Statul de drept şi democraţia în Republica Moldova.* În: Probleme ale edificării statului de drept în Republica Moldova. vol. II. Chişinău: Î.S. F.E.-P. „Tipografia Centrală”, 2006.
6. KORPI, W., PALME, J. *The paradox of redistribution and strategies of equality: Welfare state institutions, inequality, and poverty in the Western countries, American sociological review.* California: Stanford University Press, 1998. 661-687 p. ISBN: 978-0-8047-5435-4.
7. WUNENBURGER, J. *Imaginariile politicului.* Bucureşti: „Paideia”, 2015. ISBN: 978-606-748-078-8.

Date despre autor:

ROȘCA Ludmila, doctor habilitat în filosofie, cercetător științific principal, Institutul de Cercetări Juridice și Politice, Universitatea de Stat din Moldova, Subprogramul: CONsolidarea mecanismelor Socio-Economice și Juridice de asigurare a bunăstării și securității cetățenilor, CONSEJ, 01.05.02., Coordonator al Proiectului Jean Monnet „Centrul de Excelență”: „Consolidarea sustenabilității democrației prin educație civică”/ „Strengthening democratic sustainability through civic education”, Project 101085234 — SDSCE. Interesul științific: filosofia politică, filosofia socială, axiologia, etica profesioală. A coordonat mai multe volume colective și proceeding-uri de conferințe internaționale. Este autoarea a peste 150 de lucrări științifice, ludmilarosca.com@gmail.com .